

Економічне обґрунтування

змін до Додатка 2 до Договору між Членами Оптового ринку електричної енергії України (Правила Оптового ринку електричної енергії України, погоджені постановою НКРЕ від 09.08.2012 №1028) у частині вибору складу обладнання з урахуванням необхідності забезпечення незнижуваних запасів вугілля на складах електростанцій, розрахунку цін за робочу потужність та платежів за електричну енергію виробникам, які працюють за ціновими заявками

1. Мета

Зміни до Додатка 2 до Договору між членами Оптового ринку електричної енергії України (Правила Оптового ринку електричної енергії України (ОРЕ), погоджені постановою НКРЕ від 09.08.2012 №1028) у частині вибору складу обладнання з урахуванням необхідності забезпечення незнижуваних запасів вугілля на складах електростанцій, розрахунку цін за робочу потужність та платежів за електричну енергію виробникам, які працюють за ціновими заявками, розроблені з метою нейтралізації загроз енергетичній безпеці України та посилення енергетичної незалежності держави, досягнення забезпеченості вугіллям вітчизняних енергогенеруючих підприємства в повному обсязі, модернізації та переобладнання генеруючого обладнання для використання газової групи замість вугілля антрацитової групи, стимулювання виробників електричної енергії до впровадження заходів, що забезпечать стале та надійне функціонування Об'єднаної енергосистеми України в умовах нової моделі ринку електроенергії.

2. Очікувані результати щодо кожного учасника

Протягом 2017 року відбулися суттєві зміни економічної ситуації в Україні, наслідком яких стало, зокрема, критичне загострення стану паливостачання виробників електричної енергії, що використовують для роботи вугілля марок А та П. Втрата контролю над вуглевидобувними підприємствами різних форм власності, розташованих на території окремих районів Донецької та Луганської областей, що були основними джерелами вітчизняного антрациту, та введення в дію Указом Президента України від 15 березня 2017 року № 62/2017 рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 березня 2017 року «Про невідкладні додаткові заходи із протидії гібридним загрозам національній безпеці України» висвітлили низку загроз економічній та енергетичній безпеці України, у тому числі таких, що стосуються диверсифікації джерел постачання палива для енергогенеруючих підприємств.

На цей час на території України, де органи державної влади здійснюють свої повноваження у повному обсязі, вугілля марок А та П не видобувається. Імпорт вугілля зазначених марок не можна вважати повноцінним диверсифікаційним джерелом через низьку надійність логістичних ланцюжків та непередбачуваність цінової кон'юнктури. Слід також відзначити, що протягом II кварталу 2017 року частка вугілля марок А та П, імпортованого з Російської Федерації, у загальному

обсязі імпорту вугілля антрацитової групи склала 92%. Таким чином, невжиття заходів із обмеження використання вугілля зазначених марок тепловими електростанціями безпосередньо підтримує економіку держави-агресора.

Відповідно до Рішень Ради національної безпеки і оборони України із забезпечення енергетичної безпеки країни, введених в дію Указами Президента від 15 березня 2017 року № 62, від 16 лютого 2017 року № 37, від 28 травня 2015 року № 298, від 14 листопада 2014 року № 876 стратегічними завданнями роботи енергогенеруючих компаній теплових електростанцій визначено, зокрема, розробку та забезпечення реалізації програми побудови нових енергоблоків і реконструкції існуючих енергоблоків теплових електростанцій та теплоелектроцентралей, на яких використовується вугілля антрацитової групи, для забезпечення застосування ними вугілля газової групи вітчизняного видобутку.

Також, зважаючи на означену загрозу ситуацію в енергетиці, на засіданні енергетичного штабу під головуванням Віце-прем'єр-міністра України В. Кістіона 13 квітня 2017 року було прийнято рішення щодо необхідності пріоритетного включення енергогенеруючого обладнання, що працює на вугіллі марок «Г» та «Д», та забезпечення розвантаження обладнання, що працює на вугіллі марок А та П, шляхом внесення відповідних змін до Правил ОРЕ. Про необхідність виконання прийнятого рішення повторно наголошується у протоколах засідань енергетичного штабу від 20.04.2017, 27.04.2017, 18.04.2017, 08.06.2017.

Окремо слід відзначити, що протягом дії тимчасових надзвичайних заходів, вжитих відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 15.02.2017 № 103, від 12.04.2017 № 261 та від 14.06.2017 № 409 ДП «НЕК «УКРЕНЕРГО» з метою вирішення зазначених проблем застосовувало розвантаження та відключення енергоблоків, що використовують вугілля марок А та П.

Чинна редакція Правил ОРЕ вже передбачає пріоритетне включення до графіка навантаження атомних енергоблоків, блоків електростанцій, що використовують відновлювані джерела енергії, а також теплоелектроцентралей (в обсягах, що забезпечують необхідні обсяги виробництва теплової енергії для потреб споживачів). Усі зазначені категорії виробників працюють на ОРЕ за фіксованим тарифом. В свою чергу, блоки теплових електростанцій виробників, що працюють за ціновими заявками, використовуються як для покриття частини базового навантаження, так і для маневрування з метою збалансування погодинного графіка електричного навантаження в ОЕС України. При цьому порядок включення пилувугільних блоків ТЕС у роботу не залежить від марок вугілля, що використовуються блоками, та формується на підставі цінних пропозицій виробників. Питання розподілу блоків за марками вугілля, що дозволило б гнучко реагувати на виклики, які постають перед енергетикою держави, чинною редакцією Правил ОРЕ не врегульовано, через що проблеми, які виникли із паливостачанням виробників електричної енергії, призвели до необхідності застосування тимчасових надзвичайних заходів ринку електричної енергії.

Запропоновані зміни до Правил ОРЕ направлені на реалізацію системного підходу до питань стабільного функціонування енергосистеми України в умовах зовнішньої агресії та вибудовування енергетичної незалежності держави. Змінами врегульовується порядок включення у роботу енергоблоків ТЕС виробників, що працюють на ОРЕ за цінними заявками, залежно від марки вугілля, яке використовується блоками. При цьому забезпечується пріоритетне включення у

роботу енергоблоків, які використовують вугілля газової групи вітчизняного видобутку, що відповідає урядовим рішенням та сприяє збільшенню прозорості функціонування енергоринку завдяки усуненню необхідності «ручного» регулювання, яке застосовувалося під час дії тимчасових надзвичайних заходів, з одночасним задоволенням усіх нагальних потреб галузі. Запропоновані зміни забезпечують рівноправну конкуренцію між виробниками електричної енергії у групах енергоблоків, що використовують однакові марки вугілля.

У разі необхідності включення у роботу енергоблоків, що використовують дефіцитне вугілля марок А та П, покриття паливної складової собівартості виробництва електроенергії такими енергоблоками забезпечується завдяки оплаті виробленої ними електроенергії за власною заявленою ціною. При цьому з метою запобігання недобросовісним діям та маніпуляціям під час надання цінових заявок такими виробниками, а також для забезпечення дотримання рівня прогнозованої оптової ринкової ціни електроенергії та величини тарифів на електричну енергію для кінцевих споживачів контроль рівня цінових заявок для таких виробників здійснюється з використанням індикативної ціни вугілля, яка визначається відповідно до методології, встановленої Порядком формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затвердженим постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289.

З метою оцінки впливу від впровадження запропонованих змін на учасників ринку електроенергії робочою групою Ради ОРЕ з питань доопрацювання Правил ОРЕ на засіданнях 08.08.2017 та 04.09.2017 було доручено ДП «Енергоринок» провести відповідні порівняльні розрахунки. За попередніми результатами розрахунків виявлено, що запропоновані зміни до Правил ОРЕ повною мірою вирішують ті проблеми, що стали приводом для ініціації розробки проекту, зокрема:

- пріоритетне включення у роботу обладнання, що використовує вугілля марок Г та Д;

- покриття умовно-постійних витрат виробників, у тому числі для обладнання, що перебуває в резерві, за рахунок платежів за робочу потужність (середня величина покриття складає 123,6%);

- покриття паливної складової собівартості виробництва електроенергії за рахунок платежів за електричну енергію, у тому числі блокам, що використовують вугілля марок А та П, завдяки оплаті електроенергії таким блокам за власною заявленою ціною (середня величина покриття – 114,1%).

Крім того, запропоновані зміни вирішують проблему некоректного перерозподілу платежів на ринку електричної енергії в бік платежів за розвантаження станцій нижче мінімально допустимого складу обладнання, яка існувала деякий час через застосування «ручного» регулювання та на яку звертали увагу ряд учасників ринку.

Відповідно до Прогнозної структури палива теплових електростанцій та теплоелектроцентралей на 2017 рік, розробленої до Прогнозного балансу електроенергії ОЕС України на 2017 рік та затвердженою Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, для надійного функціонування теплових електростанцій та теплоелектроцентралей необхідно приблизно 28,4 млн. тон вугілля (з урахуванням необхідності створення десятиденного запасу вугілля), з них 9,4 млн. тон вугілля марок А та П та 19 млн. тон вугілля марок «Г» та «Д».

На сьогодні, в результаті втрати контролю над діяльністю шахтних активів на неконтрольованій території України, утворився дефіцит енергетичного вугілля, а саме вугілля марок А та П, на рівні – 5 млн. тон на рік. Тому, для підготовки теплових електростанцій до опалювального сезону 2017/2018рр., в першу чергу, для накопичення вугілля на складах, енергетичні компанії змушені закуповувати вугілля марок А та П на зовнішніх ринках. Ціна закупівлі при цьому значно перевищує вартість українського вугілля.

Загальна сума на поставку вугілля марок А та П з Південно-Африканської Республіки (ПАР) і США на обсяг 1,4 млн тон оцінює понад 3,7 млрд грн.

При цьому вартість модернізації та переобладнання генеруючих потужностей для використання вугілля газової групи оцінюється приблизно у 100-150 мільйонів гривень за переобладнання одного енергоблоку. Зазначені кошти не передбачаються ні в тарифі генеруючих підприємств, ні в інвестиційних програмах, тому вимагають самостійного залучення коштів підприємствами.

Завдяки впровадженню запропонованих змін до Правил ОРЕ для виробників електричної енергії з'являються адекватні стимули до модернізації та переобладнання генеруючого обладнання, адже кошти від продажу електричної енергії генеруючі підприємства зможуть використовувати не на закупівлю імпортованого вугілля, а використовувати на модернізацію власного обладнання. Зазначене призведе до значного зменшення потреби у дорогому вугіллі антрацитової групи, зменшення імпорту та досягнення забезпеченості вугіллям вітчизняних енергогенеруючих підприємства в повному обсязі.

Приріст видобутку вітчизняного вугілля сприятиме фінансово-економічній стабілізації вугільних підприємств, підвищенню їх прибутковості та інвестиційної привабливості, забезпечить соціально-економічний розвиток шахтарських регіонів.

На сьогодні найбільший потенціал розвитку в Україні мають державні шахти Львівсько-Волинського басейну, на яких, за сприятливих умов, видобуток можна збільшити вдвічі, що в повному обсязі задовольнить потреби ТЕС Західного регіону у вугільній продукції. При цьому, загальні балансові запаси вугілля цього басейну становлять понад 1,5 млрд тон, промислові запаси діючих шахт досягають майже 100 млн тон.

На підприємствах вугільної галузі Львівсько-Волинського басейну працюють близько 34 тис людей, тому покращення фінансово-економічних показників роботи вугільних підприємств за рахунок збільшення видобутку вітчизняного вугілля дозволить підвищити рівень життя їх працівників.

Зростання попиту на вугільну продукцію українського виробництва сприятиме створенню нових робочих місць у шахтарських регіонах та дасть можливість державним шахтам не залежати від державних дотацій та підтримки, що призведе до зменшення видатків з державного бюджету.

Нарощування вітчизняного виробництва сприятиме підвищенню економічної, енергетичної та екологічної безпеки, що призведе до оптимізації енергетичного балансу і дозволить створити міцну основу для сталого енергетичного майбутнього країни.

Окрім інших позитивних наслідків, це також дасть змогу вітчизняним виробникам електричної енергії після запровадження повномасштабного ринку електричної енергії та інтеграції до європейських електроенергетичних ринків бути

більш конкурентними, забезпечуючи таким чином енергетичну незалежність України.

3. Вплив узгоджених дій на відповідні товарні ринки, зокрема наслідки узгоджених дій, передбачених пунктом 3.1 Положення про узгоджені дії, з урахуванням присутності реальних та потенційних конкурентів, тенденцій зміни попиту та пропозицій, насичення товарних ринків

Рада ОРЕ не очікує суттєвих змін на оптовому та роздрібному ринку електричної енергії України (в тому числі змін реальних та потенційних конкурентів, попиту та пропозицій, насичення цих ринків) у зв'язку із впровадженням запропонованих змін до Правил ОРЕ.

4. Зміна споживчих якостей товарів і таке інше

Рада ОРЕ не очікує змін споживчих якостей електричної енергії у зв'язку із впровадженням запропонованих змін до Правил ОРЕ.

Зміни до Правил ОРЕ несуттєво впливають на перерозподіл часток на ринку генерації електроенергії та не вимагають внесення змін до фізичного балансу електричної енергії. Вплив від запропонованих змін на ОРЦ відсутній. Прогнозована ОРЦ визначена Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, відповідно до Порядку формування прогнозованої оптової ринкової ціни електричної енергії, затвердженого постановою НКРЕКП від 03.03.2016 № 289. Розпорядник системи розрахунків відповідно до вимог Правил ОРЕ зобов'язаний здійснювати розрахунки з урахуванням необхідності забезпечення оптової ринкової ціни на рівні прогнозованої. Оскільки підстав для перегляду прогнозованої оптової ринкової ціни у зв'язку із впровадженням запропонованих змін до Правил ОРЕ немає, то фактична ОРЦ також залишиться незмінною. Відповідно залишаться незмінними ціни на електричну енергію на роздрібному ринку.

Голова Ради ОРЕ

К.В. Запайщikov